

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ ДОШКІЛЬНОЇ ТА
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДО
СТВОРЕННЯ ДРУЖНЬОГО ДО ДИТИНИ ОСВІТНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА У ПЕРІОД ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ**

**Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»**

Виконала: студентка 2 курсу 241М групи
Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми Дошкільна освіта
Кремська Ніколь Олександрівна
Керівник к.пед.н., доцентка Борисенко Н.М.
Рецензент Компаній Наталія Анатоліївна,
директорка Херсонського закладу
дошкільної освіти № 85

Івано-Франківськ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДО СТВОРЕННЯ ДРУЖНЬОГО ДО ДИТИНИ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ.....	8
1.1. Поняття «дружнє до дитини освітнє середовище» та його значення у період післявоєнної відбудови.....	8
1.2. Роль вихователя у забезпеченні безпечного та підтримуючого середовища для дітей у повоєнний час.....	12
1.3. Методи та принципи підготовки вихователів до створення комфортного освітнього середовища для дітей.....	15
1.4. Оцінка перспектив підготовки вихователів до роботи у період повоєнної відбудови.....	19
РОЗДІЛ II. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО СТВОРЕННЯ ДРУЖНЬОГО ДО ДИТИНИ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....	24
2.1. Діагностика стану підготовки майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору	24
2.2. Педагогічна система підготовки майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору	36
2.3. Результати впровадження системи підготовки майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору.....	39
ВИСНОВКИ.....	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	49
ДОДАТКИ.....	53
Додаток А.....	53
Додаток Б.....	57
Додаток В.....	60
Додаток Г.....	61

ВСТУП

Сучасна система дошкільної освіти стикається з низкою викликів, що зумовлені військовими діями та потребою відновлення інфраструктури. У цей період особливо важливим стає питання створення безпечного і дружнього до дитини освітнього середовища, яке сприяє не лише когнітивному, а й емоційному та психічному розвитку дітей, які зазнали впливу стресових ситуацій. Дошкільні установи, як один із перших етапів соціалізації дитини, відіграють ключову роль у цьому процесі.

Підготовка майбутніх вихователів до створення комфортного, підтримуючого та безпечного середовища для дітей стає центральним завданням системи професійної освіти. Вихователі мають бути готові не лише до забезпечення навчального процесу, а й до підтримки емоційної стабільності, подолання стресових факторів та допомоги у відновленні нормального дитячого розвитку. Саме тому дослідження питань підготовки майбутніх фахівців є актуальним і важливим для післявоєнного відновлення суспільства.

Тема створення дружнього до дитини освітнього середовища для дітей дошкільного віку набуває особливої важливості в умовах повоєнного відновлення, оскільки саме дошкільний вік є критичним періодом для формування основних навичок соціальної адаптації, емоційної стабільності та пізнавальної активності. У цей період діти переживають активний розвиток психіки, формують свої перші уявлення про світ та взаємодію з ним. У контексті післявоєнних умов, коли багато дітей зіштовхнулися зі стресовими ситуаціями, втратами, тривожністю, важливо забезпечити їм підтримуюче та безпечне середовище, яке допоможе подолати психологічні травми та відновити природній процес розвитку.

Загалом дошкільне дитинство є визначальним етапом у формуванні базових особистісних якостей, таких як довіра, емпатія, соціальна

відповідальність та почуття безпеки. У період відновлення після війни діти, які перебували під впливом психологічного тиску, зокрема страху, тривоги, втрати домівки чи близьких, потребують особливої уваги з боку вихователів та педагогів. Дружнє до дитини освітнє середовище має створювати умови для забезпечення психологічного комфорту, відновлення почуття безпеки та розвитку довіри до світу.

Це середовище повинно враховувати не лише базові фізичні потреби дитини, а й підтримувати її емоційний та когнітивний розвиток, що дозволить гармонійно адаптуватися до нових життєвих реалій. Важливим аспектом є те, що в дошкільному віці діти сприймають світ через гру, емоції та спілкування, тому освітні методики повинні бути зосереджені на розвитку співпраці, підтримки та взаємної допомоги, щоб поступово відновлювати у дітей відчуття стабільності.

Процес розвитку дітей дошкільного віку завжди привертав увагу відомих науковців-педагогів. Процес створення безпечного освітнього середовища є важливою темою для сучасної педагогічної науки, особливо в умовах підготовки до повоєнного відновлення. Цю тему активно досліджують такі науковці, як С. Алексєєва, Н. Вікторчук, О. Косенчук, С. Москалик та Т. Собченко. Особливості формування безпечного середовища в освітніх установах і виховання толерантності в учнів також вивчаються у працях Т. Бакки, Я. Берегового, І. Бех, О. Лисенко та Л. Сухомлинової.

Питання підготовки вихователів до створення дружнього до дитини освітнього середовища в період повоєнного відновлення досліджується такими науковцями, як С. Алексєєва, яка розглядає особливості процесу освіти в шкільних установах в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення; Т. Бакка аналізує важливість подолання стереотипного мислення та формування толерантності в освітньому середовищі; Н. Борисенко вивчає медійну грамотність майбутніх вихователів та її роль у протидії маніпуляційним впливам.

Особливу увагу приділяють також дослідженням розвитку безпечного освітнього простору та його значення для адаптації дітей, що розглядаються в працях Н. Вікторчук, О. Косенчук та інших науковців, які акцентують увагу на потребі реалізації умов для комфортного та безпечного розвитку дітей у закладах дошкільної освіти після воєнних подій.

Підготовка вихователів до створення такого середовища в умовах повоєнного відновлення стає центральним завданням системи дошкільної освіти. Вони повинні бути не лише фахівцями у вихованні, але й виконувати роль людини, що може підтримати дитину, яка потребує особливого підходу через пережиті травми. Важливим є запровадження спеціальних методів і технік роботи з такими дітьми, що допоможуть їм справлятися зі стресом, формувати позитивне мислення та навчати комунікаційних навичок. Саме тому дослідження особливостей підготовки майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього середовища є вкрай важливим завданням у сучасних умовах.

Актуальність цього дослідження зумовлена необхідністю адаптації освітнього процесу в дошкільних навчальних закладах до умов повоєнного відновлення. В ситуації посттравматичного середовища важливо забезпечити ефективну підготовку майбутніх вихователів до створення безпечного і підтримуючого освітнього простору, що сприятиме емоційному та психічному благополуччю дітей. Це дослідження сприяє розробці нових підходів та методик, що відповідають сучасним вимогам і потребам освітньої практики.

Робота інтегрується з науковими темами, планами та програмами оскільки вона виконана в рамках науково-дослідної теми кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти, яка зосереджена на «Теоретико-методичних основах формування професійної компетентності сучасного педагога дошкільної та початкової освіти».

Мета дослідження полягає в розробці і впровадженні ефективних методичних підходів для підготовки майбутніх вихователів до створення безпечного і підтримуючого освітнього середовища в дошкільних навчальних закладах під час повоєнного відновлення, а також оцінці їх впливу на розвиток емоційного та психічного благополуччя дітей.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що ефективна підготовка майбутніх вихователів до створення безпечного і дружнього до дитини освітнього середовища в умовах повоєнного відновлення можлива за рахунок впровадження спеціальних методичних підходів і програм, що фокусуються на розвитку їх навичок підтримки емоційного та психічного благополуччя дітей.

Завдання дослідження:

1. Розкрити сутність поняття «дружнє до дитини освітнє середовище» та його значення у контексті післявоєнної відбудови.
2. Проаналізувати методи та принципи підготовки вихователів для забезпечення комфортного та безпечного освітнього середовища для дітей.
3. Провести діагностику стану підготовки майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору.
4. Розробити науково-обґрунтовану систему підготовки майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору.

Об'єктом дослідження є освітній процес у дошкільних навчальних закладах в умовах повоєнного відновлення.

Предметом дослідження є процеси і аспекти підготовки майбутніх вихователів до створення безпечного та дружнього до дошкільника освітнього середовища в умовах повоєнного відновлення, зокрема методи і стратегії, що сприяють підтримці емоційного та психічного благополуччя дітей.

Для розв'язання зазначених завдань використовувались наступні дослідницькі методи: вивчення психолого-педагогічних наукових

джерел, що сприяло встановленню мети, актуальності, завдань, предмета та об'єкта магістерського дослідження; практичні методи, зокрема проведення тестування та проєктивні техніки; а також методи обробки інформації за допомогою статистичних інструментів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у визначенні та обґрунтуванні сучасних підходів до підготовки вихователів, орієнтованих на створення безпечного та підтримуючого середовища для дітей, що пережили воєнні події. Розроблено методiku психологічної підтримки та реабілітації дітей у постконфліктний період, що досі не було достатньо досліджено. Визначено ефективні стратегії адаптації освітнього процесу під потреби дітей з травматичним досвідом. Запропоновано нові форми взаємодії між вихователями, дітьми та батьками для створення позитивного середовища. Обґрунтовано роль вихователя у соціально-емоційній підтримці дітей під час повоєнного відновлення.

Практичне значення роботи полягає у розробці рекомендацій і навчальних матеріалів для підготовки вихователів до створення безпечного та дружнього до дитини освітнього середовища в умовах повоєнного відновлення. Це сприятиме підвищенню їхньої кваліфікації і вдосконаленню педагогічних підходів у роботі з дітьми, які зазнали травматичних переживань. Також робота може бути корисною для інтеграції нових методів у систему освіти.

Апробація. Результати та основні ідеї магістерського дослідження були представлені на засіданні кафедри та відзначені в тезах на тему «Роль підготовки майбутніх вихователів у формуванні дружнього до дитини освітнього середовища під час відновлення після війни». Ці тези увійшли до збірника матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогіка і психологія в структурі університетської освіти України: історія, сьогодення, інноватика», що проходила в Івано-Франківському офісі в 2024 році на базі ХДУ.

Структура дослідження складається з таких компонентів: зміст, вступ, два основні розділи, висновки та список використаних джерел.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДО СТВОРЕННЯ ДРУЖНЬОГО ДО ДИТИНИ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ.

1.1. Поняття «дружнє до дитини освітнє середовище» та його значення у період післявоєнної відбудови.

В умовах військового стану варто пам'ятати про майбутнє освіти, а отже важливо готуватись до етапу післявоєнної відбудови і створення під час нього дружнього до дитини освітнього середовища. Діти, які пережили травматичний досвід війни, потребують не тільки якісної освіти, але й систематичної підтримки психологічного стану та емоційної стабільності. У зв'язку з цим, освітні установи мають стати простором, де дитина буде себе почувати безпечно, отримувати підтримку й можливість для гармонійного розвитку [20; 40]. Плануючи цей період, важливо дослідити, як саме дружнє до дитини освітнє середовище може сприяти реабілітації та відновленню дитячої психіки, що є актуальним викликом для вихователів та педагогів.

Провідним для нашого дослідження є також аналіз законодавчих актів, що регулюють створення дружнього до дитини освітнього середовища, адже саме вони матимуть ключове значення у процесі післявоєнної відбудови. Закон України «Про освіту» визначає принципи безпеки та комфорту в навчальних закладах, акцентуючи на необхідності забезпечення якісного освітнього процесу [18]. Закон України «Про дошкільну освіту» підкреслює важливість гармонійного розвитку дітей у безпечному середовищі, що сприяє їх соціалізації та адаптації [17]. Ці документи формують нормативно-правову базу, що підтримує реалізацію концепції дружнього до дитини освітнього середовища.

Поняття «дружнє до дитини освітнє середовище» матиме особливе значення в умовах післявоєнної відбудови, адже сприятиме гармонійному розвитку дітей та їх емоційному комфорту. Це питання активно досліджують науковці, такі як С. Алексеєва, Н. Вікторчук, О. Косенчук, С. Москалик та Т. Собченко, які аналізують створення безпечного та комфортного простору для дітей в умовах воєнного стану та майбутнього повоєнного відновлення. Вивчення освітнього середовища, орієнтованого на дитину, також представлено у працях В. Пономаренка, Н. Борисенко, О. Лисенко та С. Воронової.

Відомий науковець А. Гірник виокремив поняття «дружнє до дитини освітнє середовище», що передбачає створення таких умов в освітніх закладах, які спрямовані на забезпечення фізичної, емоційної та психологічної безпеки дитини. Це середовище підтримує індивідуальний розвиток, сприяє формуванню позитивних соціальних зв'язків та розвиває довіру між вихователями, дітьми та батьками [13]. Основними принципами такого середовища є повага до прав дитини, інклюзивність, доступність, емоційна підтримка та стимулювання пізнавального інтересу.

У період післявоєнної відбудови значення дружнього до дитини освітнього середовища зростатиме особливо. Після пережитих травматичних подій діти потребуватимуть не лише знань, але й підтримки у відновленні психологічного здоров'я. Дослідник О. Лисенко зауважує, що: «Освітнє середовище має забезпечувати можливість для безпечного самовираження, розвитку емоційної стійкості та формування почуття захищеності» [23, с.31]. У таких умовах діти можуть легше адаптуватися до мирного життя, а також поступово реабілітуватися після стресових ситуацій, пов'язаних з війною. Дружнє до дитини освітнє середовище стане інструментом для гармонійного розвитку особистості, що дозволить виховати покоління, здатне жити у мирі та співпраці, будуючи нове майбутнє в умовах післявоєнної відбудови [6].

Н. Вікторчук в своїй науковій роботі виділяє в дружньому до дитини освітньому середовищі кілька специфічних особливостей, які сприяють розвитку дітей у безпечному та підтримуючому контексті:

- По-перше, це *атмосфера довіри та прийняття*, де діти відчують себе комфортно, можуть вільно висловлювати свої думки, почуття і потреби; Важливо, щоб дорослі, включаючи психологів та вихователів, активно слухали дітей і реагували на їх запити, створюючи таким чином відчуття значущості.

- По-друге, *освітній простір повинен бути адаптованими до потреб дітей*. Це означає, що фізичне середовище, таке як групові кімнати, ігрові зони та навчальні матеріали, повинні бути різноманітними і стимулюючими. Яскраві кольори, інтерактивні елементи, доступ до природи і можливість працювати в групах чи індивідуально — все це сприяє більш активному освітньому процесу.

- По-третє, *дружнє до дитини середовище включає різноманітні форми навчання, що відповідають індивідуальним стилям і темпам розвитку*. Це може бути як традиційна освіта, так і активні методи, які заохочують дітей до експериментування, дослідження та критичного мислення. Важливо, щоб діти мали можливість обирати види діяльності, що відповідають їхнім інтересам.

- По-четверте, *роль емоційної підтримки вкрай важлива*. Діти повинні відчувати, що їхні почуття визнаються і цінуються. Програми, що включають соціально-емоційне навчання, допомагають дітям розвивати навички саморегуляції, емпатії та співпраці, що є критично важливими для їхнього майбутнього.

- По-п'яте, *дружнє освітнє середовище підтримує партнерство між родинами та навчальними закладами*. Взаємодія між батьками та педагогами є ключовою для забезпечення цілісного розвитку дітей. Регулярні зустрічі, обговорення успіхів і проблем, спільні заходи допомагають створити єдину команду на користь дитини [11].

Створення дружнього до дитини освітнього середовища у період післявоєнної відбудови в Україні, стане ключовим для забезпечення стабільності та розвитку дітей, які зазнали значних травм і стресів через військові дії. Дослідниця Н.Борисенко акцентує увагу на тому, що в умовах війни та післявоєнного часу діти часто переживатимуть глибокі психологічні травми, що може суттєво вплинути на їхнє емоційне і соціальне благополуччя [8, с.119]. Дружнє освітнє середовище забезпечуватиме психологічну підтримку та умови де діти зможуть почуватися в безпеці та комфорті. Вчителі та вихователі, які проявлятимуть емпатію, будуть слухати і розуміти дітей, допоможуть їм впоратися з їхніми почуттями та переживаннями, що є важливим кроком у процесі відновлення [10;19].

Безпечне середовище сприяє соціалізації дошкільнят, які відчувають себе ізольованими через війну. Школа та освітні заклади стають місцями, де діти можуть взаємодіяти з однолітками, формувати нові стосунки та відновлювати соціальні зв'язки, втрачені під час початку військового конфлікту. Зазначене середовище в повоєнний період надаватиме дітям доступ до якісної освіти, що є критично важливим для їх майбутнього. Т. Собченко, у своїй статті зазначає наступне: «у період відбудови країни важливо буде формувати адаптивність новому поколінню, яке буде здатним адекватно реагувати на виклики сучасності» [31, с.40]. Інноваційні підходи до навчання, використання технологій та активних методів навчання допоможуть дітям розвивати критичне мислення, креативність і готовність до змін.

Також важливим елементом є створення співпраці між освітніми закладами та родинами у період військових дій, а пізніше підтримка їх у повоєнний. Батьки, які самі переживають стрес та тривогу, потребують підтримки та допомоги у вихованні своїх дітей [33; 41]. Дружнє до дитини освітнє середовище може включати програми, які залучають батьків до

навчального процесу, допомагаючи їм відновити відчуття контролю та впевненості в майбутньому.

Дружнє до дитини освітнє середовище у період післявоєнної відбудови в Україні буде виконувати функцію не лише навчального, але й терапевтичного простору. Воно буде сприяти емоційному та соціальному відновленню дітей, забезпечувати стабільність у їхньому житті та формувати основи для майбутнього в мирній Україні. Створення такого середовища є ключовим завданням для держави, суспільства та освітніх установ.

Отже, дружнє до дитини освітнє середовище — це система, що поєднує фізичні, емоційні та соціальні аспекти розвитку, надаючи дітям можливість зростати, навчатися та розвиватися в атмосфері підтримки і безпеки. Це середовище формує основи для успішної адаптації дітей у світі, що постійно змінюється. Зазначене освітнє середовище є критично важливим аспектом у контексті післявоєнної відбудови в Україні, адже воно не лише буде забезпечувати емоційний і психологічний комфорт для дітей, які зазнали травм, але й сприяти їх соціалізації, розвитку критичного мислення та креативності.

1.2. Роль вихователя у забезпеченні безпечного та підтримуючого середовища для дітей у повоєнний час.

Роль вихователя у створенні безпечного та підтримуючого середовища для дітей у повоєнний час є надзвичайно важливою та багатогранною. В умовах післявоєнного відновлення, особливо в Україні, вихователь стане не лише освітнім діячем, але й ключовою фігурою у підтримці емоційного та психологічного благополуччя дітей.

С. Москалик у своїй науковій роботі зазначає, що розвиток особистості дитини у безпечному та підтримуючому освітньому середовищі в період повоєнного відновлення матиме низку особливостей,

що визначатимуться умовами психологічної та емоційної стабільності, необхідними для здорового зростання та розвитку - вихователям буде необхідно швидко до цього пристосуватись[24]. Далі нами наведено ключові особливості:

- *Безпечне середовище дозволить дітям відчувати впевненість і захищеність, що є критично необхідним для їх емоційного розвитку.* В умовах війни та післявоєнного відновлення діти можуть переживати травми і стрес, тому атмосфера довіри та прийняття, що створюється вихователями та педагогами, допомагатиме зменшити тривожність і страх. Діти, які відчуватимуть безпеку, будуть здатні краще відкриватися, взаємодіяти з однолітками та дорослими, що сприятиме їх соціалізації.

- *Підтримуюче освітнє середовище стимулюватиме розвиток самосвідомості та самооцінки у дітей.* Якщо вихователі будуть заохочувати дітей до самовираження, виявлення своїх почуттів і креативності мислення, це допоможе їм розвивати позитивне ставлення до себе. Діти, які отримують підтримку та визнання своїх досягнень, навіть незначних, більш схильні до розвитку впевненості в собі, що впливає на їх готовність брати участь у навчанні та нових активностях.

- *Дружнє середовище сприятиме формуванню колективної взаємодії,* під час якої діти навчатимуться працювати в команді, проявляти співчуття та підтримку один одному. У процесі групових ігор та спільних проєктів, що будуть організовуватись вихователем, діти набуватимуть досвіду спілкування, що є основою для формування їхніх комунікативних навичок. Це особливо важливо в умовах, коли соціальні зв'язки ослаблені через війну та конфлікти.

- *Безпечне освітнє середовище сприятиме розвитку креативності та критичного мислення.* Коли діти мають можливість досліджувати, експериментувати та творчо підходити до вирішення завдань, вони не лише розвивають інтелектуальні здібності, але й

формують готовність до адаптації в складних умовах. Підтримка з боку вихователя у розвитку інтересів і здібностей дітей допомагатиме їм усвідомити свої таланти та мрії, що є важливим для їхнього майбутнього.

- *Соціально-емоційне навчання вкрай важливе, адже допомагатиме дітям розвивати навички управління емоціями, розуміння себе та інших, а також ефективної комунікації.* Це є критично важливим у повоєнний час, коли діти будуть стикатися з різними викликами, пов'язаними з їхніми переживаннями та досвідом.

Тобто, розвиток особистості дитини у безпечному та підтримуючому освітньому середовищі під час повоєнного відновлення відбуватиметься в контексті емоційної стабільності, соціалізації, розвитку самосвідомості, креативності та навичок управління емоціями. Ці особливості сприятимуть не лише формуванню здорової особистості, але й підготовці дітей до активної участі в житті суспільства, що є особливо важливим для майбутнього країни.

І.Іванюк під час дослідження умов створення безпечного освітнього середовища зауважувала, що вихователь виконує вкрай важливу роль для його реалізації, а саме: він має забезпечувати фізичну безпеку дітей у навчальному середовищі, створюючи умови для навчання та гри; вміти реагувати на екстрені ситуації, адже він повинен бути підготовленим до можливих загроз та знати, як діяти в умовах небезпеки, щоб діти відчували захищеність; крім того, вихователь виконує роль емоційної підтримки, діти можуть переживати страх, тривогу та інші негативні емоції внаслідок війни, а вихователь, проявляючи емпатію і розуміння, має допомогти дітям висловити свої почуття; повинен створювати атмосферу довіри, де діти можуть вільно ділитися своїми переживаннями, це є критично важливим для їх психологічного відновлення; вихователь також сприяє розвитку соціальних навичок, організовуючи групові ігри та заняття, які заохочують співпрацю і взаємодію; має адаптувати

навчальний процес відповідно до потреб дітей у післявоєнний час, використовуючи інноваційні методи навчання [16].

Однією з ключових задач вихователя стане комунікація між навчальним закладом і родинами, особливо у повоєнний час. Взаємодія з батьками, обговорення проблем та досягнень дітей, проведення спільних заходів допоможе створити єдину команду, яка працюватиме на благо дитини [3;12]. Підтримка батьків працівниками закладу освіти у цей період буде особливо важливою, адже вони також потребуватимуть допомоги у вихованні дітей та подоланні власних тривог.

Таким чином, вихователь у повоєнний час виконуватиме комплексну роль, що включатиме забезпечення безпеки, емоційну підтримку, розвиток соціальних навичок та організацію навчального процесу. Його діяльність матиме значний вплив на відновлення дітей та формування їхнього майбутнього в умовах, які є складними і непростими. Розуміння важливості цієї ролі сприятиме створенню ефективних стратегій підтримки дітей у післявоєнний період. Розвиток особистості дитини у безпечному та підтримуючому освітньому середовищі під час повоєнного відновлення буде надзвичайно важливим для її психологічного, емоційного та соціального благополуччя. Безпечне середовище сприятиме формуванню впевненості, самосвідомості та позитивної самооцінки.

1.3. Методи та принципи підготовки вихователів до створення комфортного освітнього середовища для дітей.

У сучасному світі, особливо в перспективі післявоєнного відновлення, створення безпечного та підтримуючого середовища стає пріоритетом у діяльності закладів освіти. Вихователі не лише виконують функцію навчання, але й сприяють розвитку соціальних, емоційних і творчих навичок дітей [2;7]. Для цього їм необхідно володіти сучасними

методами, технологіями та принципами навчання, які забезпечують комфорт і довіру в освітньому процесі. Науковиця С. Алексєєва зазначає, що підготовка вихователів у цій сфері вимагає системного підходу, що включає теоретичне навчання, практичні заняття, обмін досвідом та безперервний професійний розвиток. У результаті, вихователі стають здатними створити оптимальні умови для всебічного розвитку дітей, що є основою їх майбутнього [1, с. 62-63].

На нашу думку, створення комфортного освітнього середовища є ключовим аспектом у формуванні професійних навичок сучасних вихователів. Для досягнення цієї мети використовуються різноманітні методи, які допомагають вихователям набути необхідних знань, навичок та компетентностей, а саме:

- Провідним методом є *теоретичне навчання*, яке охоплює курси лекцій. Під час цих навчальних заходів майбутні вихователі ознайомлюються з сучасними теоріями розвитку дітей, педагогічними підходами та психологічними аспектами виховання. Це знання стає основою для їхньої подальшої практичної діяльності [4]. Наприклад, лекції можуть включати теми, пов'язані з емоційним комфортом дітей, зміцненням їхньої самооцінки та створенням довірливих стосунків.

- *Практичне навчання* є ще одним важливим методом підготовки. На майстер-класах вихователі можуть відпрацьовувати конкретні техніки, наприклад, як ефективно організувати ігрову діяльність або навчальні заняття, що сприяють емоційному розвитку дітей [14]. Ці заняття дозволяють вихователям застосовувати теоретичні знання на практиці, що забезпечує глибше розуміння того, як створити комфортне середовище для малечі.

- *Обмін досвідом між вихователями та студентами* також є важливим аспектом підготовки. Групові обговорення та зустрічі надають можливість вихователям ділитися своїми успіхами з студентами, проблемами та ідеями [21]. Це створює атмосферу підтримки та

взаємодопомоги, що є особливо важливим у професії, де емоційний та психологічний тягар може бути значним.

- Не менш важливими є *програми безперервного професійного розвитку*. Майбутні вихователі можуть брати участь у тренінгах, стажуваннях і курсах підвищення кваліфікації, що допомагають їм постійно вдосконалювати свої знання та навички [27]. Це включає в себе навчання новим методам роботи з дітьми, освоєння нових технологій та інноваційних педагогічних практик.

- Крім того, у підготовці професіоналів важливе місце займає *використання сучасних технологій*. Майбутні вихователі повинні бути знайомі з інтерактивними платформами, мобільними додатками та іншими цифровими ресурсами, які можуть допомогти зробити навчальний процес більш цікавим та доступним для дітей [30]. Це також забезпечує можливість для індивідуалізації навчання відповідно до потреб кожної дитини.

У результаті, комбінація теоретичних знань, практичного досвіду, обміну ідеями та впровадження технологій створює основу для формування вихователів, які здатні забезпечити комфортне та підтримуюче освітнє середовище. Це має позитивний вплив на розвиток дітей, їхню самооцінку та загальне благополуччя.

Т. Довженко в своїй науковій статті зауважує, що для вдалого використання методів підготовки вихователів до створення безпечного освітнього середовища необхідно володіти основними принципами. Принципи підготовки вихователів є основоположними вимогами, які забезпечують ефективність та якість процесу навчання та розвитку. Вони слугують орієнтирами для формування професійних компетенцій та навичок, необхідних для створення безпечного і підтримуючого освітнього середовища [15, с.125]. Далі нами буде висвітлено детально кожний:

1. Принцип гуманізації: гуманізація навчального процесу полягає в орієнтації на особистість дитини. Вихователі повинні враховувати індивідуальні потреби, інтереси та здібності кожної дитини. Це передбачає створення комфортної атмосфери, в якій діти почуваються прийнятими і зрозумілими.

2. Принцип активності: активність вихователів і дітей є ключовим елементом підготовки. Вихователі повинні бути активними учасниками освітнього процесу, заохочуючи дітей до самостійного навчання, дослідження та експериментування. Це сприяє розвитку критичного мислення і творчих здібностей у дітей.

3. Принцип інтеграції: інтеграція різних аспектів навчання — ще один важливий принцип. Вихователі повинні поєднувати теоретичні знання з практичним досвідом, використовуючи міждисциплінарний підхід. Це дозволяє їм бачити зв'язки між різними областями знань і застосовувати їх у навчальному процесі.

4. Принцип колективної роботи: співпраця між вихователями, батьками та дітьми є необхідною умовою для успішного створення комфортного освітнього середовища. Вихователі повинні залучати родини до процесу виховання, сприяючи формуванню спільноти, яка підтримує розвиток дитини.

5. Принцип безперервності: безперервність навчання та розвитку є важливим принципом, що передбачає постійне оновлення знань і навичок вихователів. Це може включати участь у професійних тренінгах, семінарах і стажуваннях, що сприяють розвитку сучасних педагогічних практик.

6. Принцип інноваційності: впровадження інноваційних підходів у вихованні та навчанні забезпечує адаптацію до змінюваних умов. Вихователі повинні бути відкритими до нових технологій, методів та ідей, що дозволяють створити комфортне та динамічне освітнє середовище.

Дотримання цих принципів забезпечить ефективний процес виховання та розвитку дітей, створюючи позитивну атмосферу для навчання та самореалізації.

Отже, підготовка вихователів до створення комфортного освітнього середовища для дітей є комплексним процесом, що поєднує різноманітні методи та принципи. Методи, такі як практичні тренінги, стажування, групові обговорення та онлайн-навчання, забезпечують вихователям необхідні знання та навички для ефективної роботи з дітьми. Принципи гуманізації, активності, інтеграції, колективної роботи, безперервності та інноваційності формують основу для професійного розвитку вихователів. Разом ці аспекти сприяють створенню безпечного, підтримуючого та стимулюючого освітнього середовища, в якому діти можуть розвиватися, навчатися та реалізовувати свої потенціали.

1.4. Оцінка перспектив підготовки вихователів до роботи у період повоєнної відбудови.

Питання підготовки вихователів до роботи в умовах повоєнної відбудови в Україні провокується необхідністю адаптації освітнього процесу до нових реалій, що зумовлені війною. Ситуація, що склалася, вимагає від вихователів не лише знання традиційних педагогічних методів, а й розвитку нових компетенцій, які дозволять ефективно підтримувати дітей, що пережили травматичні події.

Т. Воронцова, В. Пономаренко та О. Сакович в своїй науковій роботі підіймають ключове питання - підготовки вихователів до роботи в умовах війни та повоєнній відбудові в Україні, в дослідженні акцентовано увагу на тому, що цей аспект є надзвичайно важливим етапом, що впливає на майбутнє дітей, які пережили ці важкі часи [29]. Педагоги в умовах війни не лише навчають, а й виконують роль емоційної підтримки, стаючи опорою для дітей, які можуть стикатися зі стресом, тривогою та

психологічними травмами. У таких обставинах традиційні методи підготовки вихователів вимагають переосмислення і адаптації, щоб відповідати новим викликам. Процеси навчання та розвитку фахівців мають враховувати специфіку ситуації, в якій опинилися діти, та сприяти формуванню стійкості й адаптивності [5; 32]. Після закінчення активних бойових дій і початку періоду відновлення відкриваються нові можливості для професійного розвитку вихователів, спрямовані на підтримку дітей в їхньому емоційному та соціальному розвитку. Отже, важливо детально оцінити ключові відмінності (Табл 1.1.) в підготовці вихователів у ці два періоди, що дозволить зрозуміти, як адаптувати навчальні програми для досягнення максимального ефекту.

Таблиця 1.1.

Ключові відмінності в підготовці вихователів до роботи у період воєнного стану та повоєнної відбудови.

Аспект	Воєнний період	Післявоєнний період
Фокус підготовки	Вихователі орієнтуються на забезпечення фізичної безпеки дітей. У цьому контексті акцент робиться на екстрене реагування та навички, що дозволяють вчасно відреагувати на загрози.	Підготовка акцентується на відновленні емоційного благополуччя дітей, що передбачає використання методів психологічної підтримки, розвитку соціальних навичок і емоційної регуляції.
Адаптація навчальних програм	Програми навчання можуть бути скориговані для включення елементів безпеки, першої допомоги та навичок самооборони.	Навчальні програми переходять до відновлення звичних освітніх практик, з акцентом на інтеграцію

	Вихователі вчаться діяти в умовах кризи та зберігати спокій у складних ситуаціях.	нових технологій та методів роботи, що забезпечують безпечно навчальне середовище.
Використання технологій	У воєнний час вихователі активно використовують дистанційні методи навчання, оскільки доступ до традиційних освітніх установ може бути обмежений. Онлайн-ресурси стають основним інструментом для навчання та комунікації з дітьми.	У період відновлення важливо оптимізувати використання технологій, роблячи акцент на інтерактивності та забезпеченні доступу до якісних освітніх ресурсів, що стимулюють навчальний процес.
Співпраця з батьками	В умовах війни вихователі часто відчують ізоляцію, а взаємодія з батьками може бути обмеженою, зосереджуючись на термінових потребах і запитах.	У повоєнний період співпраця з батьками стає ключовим аспектом, оскільки вихователі мають активно залучати батьків до освітнього процесу, створюючи комунікаційні канали для обміну інформацією та підтримки.
Направлення навчання	Підготовка вихователів в умовах війни зосереджується на виживанні, адаптації та	У період відновлення акцент зміщується на відбудову і розвиток, що вимагає від вихователів

	екстреній допомозі. Вихователі повинні бути готовими до швидкого реагування на загрози.	знання нових методів і практик, які допоможуть дітям адаптуватися до нових умов і відновити їх соціальні навички.
Професійний розвиток	Професійний розвиток у воєнний період може бути обмеженим, оскільки акцент робиться на оперативній підготовці до надзвичайних ситуацій.	У післявоєнний період важливо впроваджувати системні підходи до професійного розвитку вихователів, зосереджуючи увагу на підвищенні кваліфікації, нових методах навчання та створенні середовища підтримки.

Ця таблиця надає чітке уявлення про ключові відмінності в підготовці вихователів у період воєнного стану та під час повоєнної відбудови. Врахування цих відмінностей дозволяє зрозуміти, як адаптувати навчальні програми і практики підготовки до нових реалій, забезпечуючи ефективну підтримку дітей у їхньому розвитку та благополуччі.

Педагогиня Н. Борисенко зауважує, що однією з основних перспектив є акцент на психоемоційній підготовці вихователів. В умовах, коли багато дітей стикаються з психологічними травмами, важливо, щоб вихователі вміли виявляти ознаки стресу та тривожності у своїх вихованців. Тому навчальні програми повинні включати модулі, що стосуються психологічної підтримки дітей, а також навчання навичкам емоційної регуляції [9; 39]. Цей підхід дозволить вихователям створити атмосферу безпеки і довіри в освітньому середовищі.

Відомий науковець О. Нагайчук, в своїх роботах вважає головною ціллю розвиток технологічних навичок вихователів. В умовах війни та обмежень, пов'язаних із пересуванням, важливо використовувати дистанційні навчальні платформи та інструменти для підтримки навчання дітей, в повоєнний період необхідно зберегти цю здатність на високому рівні [25]. Вихователі повинні бути готові до впровадження інноваційних технологій у процес навчання, що забезпечить гнучкість і доступність освітнього контенту.

У майбутньому можна буде очікувати впровадження міждисциплінарних підходів у підготовку вихователів. Це передбачає об'єднання знань з педагогіки, психології, соціальної роботи та медицини, що дозволить вихователям краще розуміти потреби дітей і їхніх сімей у післявоєнний період [22; 26]. Перспективи підготовки вихователів у контексті повоєнної відбудови також пов'язані з необхідністю системного підходу до професійного розвитку. Важливо створити ефективні механізми оцінки якості підготовки вихователів та впроваджувати інноваційні програми підвищення кваліфікації, що відповідають сучасним вимогам.

Отже, перспективи підготовки вихователів до роботи в умовах повоєнної відбудови в Україні є багатограними. Зосередження на психоемоційній підтримці, технологічній адаптації, партнерстві з батьками та міждисциплінарному підході відкриває нові можливості для підготовки вихователів, що, в свою чергу, сприятиме створенню комфортного і підтримуючого освітнього середовища для дітей, які пережили війну.

РОЗДІЛ II. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО СТВОРЕННЯ ДРУЖНЬОГО ДО ДИТИНИ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.

2.1. Діагностика стану підготовки майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору.

Дослідження питання підготовки майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору важливе через його безпосередній вплив на розвиток особистості дитини. Це питання сприяє глибшому розумінню того, як майбутні педагоги можуть забезпечити умови, що підтримують емоційне благополуччя, соціальну інтеграцію та фізичну безпеку дітей. І. Підлипняк досліджував питання підготовки майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору та передбачав врахування кількох ключових психолого-педагогічних умов, що сприяють розвитку їхніх професійних компетенцій [28]. Психолого-педагогічні умови — це сукупність психологічних і педагогічних факторів, що здійснюють вплив на процес виховання та навчання, створюючи сприятливе середовище для розвитку особистості дітей [36; 38]. Вони охоплюють різноманітні аспекти, що стосуються як освітнього процесу, так і індивідуальних особливостей дошкільнят і педагогів. Ці умови важливі не лише для формування теоретичних знань, але й для практичної підготовки, що дозволяє вихователям ефективно взаємодіяти з дітьми в освітньому процесі [34; 35]. Далі нами буде детально розкрито провідні умови:

1. Емоційна компетентність вихователя.

Формування емоційної компетентності є важливою умовою підготовки вихователів. Вихователі повинні бути здатні розпізнавати та адекватно реагувати на емоційні стани дітей, щоб створити підтримуючу атмосферу. Ця компетентність включає навички емпатії, саморегуляції та

вміння вести конструктивний діалог з дітьми. Важливо, щоб майбутні вихователі усвідомлювали значення емоційного комфорту для розвитку дитини, адже дружнє середовище сприяє відкритості та бажанню дітей до навчання.

2. Засвоєння сучасних педагогічних технологій.

Ознайомлення майбутніх вихователів із сучасними педагогічними технологіями і методами навчання є ще однією важливою умовою. Використання інтерактивних методів, ігор, проектної діяльності дозволяє вихователям створювати активне та заохочувальне освітнє середовище. Знання новітніх технологій навчання допомагає вихователям адаптувати освітній процес під індивідуальні потреби дітей, враховуючи їхні інтереси та здібності.

3. Соціальна взаємодія та співпраця.

Формування навичок соціальної взаємодії та співпраці також є важливим аспектом підготовки. Вихователі повинні вміти організовувати групову діяльність, яка сприяє розвитку комунікативних навичок дітей, формує їх здатність до співпраці та взаємопідтримки. Це дозволяє створити атмосферу довіри та взаємоповаги в закладі, де кожна дитина відчуває свою цінність і важливість.

4. Індивідуальний підхід до дітей.

Важливим психолого-педагогічним аспектом є розвиток вміння вихователів використовувати індивідуальний підхід до кожної дитини. Розуміння потреб, інтересів і особливостей розвитку дітей допомагає створити комфортне освітнє середовище, в якому кожен зможе розкривати свої таланти. Майбутні вихователі повинні навчитися проводити діагностику розвитку дітей, аналізувати їхній прогрес і адаптувати освітні стратегії відповідно до отриманих даних.

5. Психологічна готовність до викликів професії.

Не менш важливою умовою є психологічна готовність вихователів до викликів професії. Вони повинні усвідомлювати відповідальність, яка

на них покладається, та мати змогу справлятися зі стресом і емоційними навантаженнями. Психологічні тренінги, семінари та групова підтримка можуть допомогти в цьому аспекті, формуючи стійкість і здатність адаптуватися до змінившихся умов.

Забезпечення цих психолого-педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів є ключовим для створення дружнього до дитини освітнього простору. Така підготовка не лише підвищує професійну компетентність вихователів, але й сприяє емоційному і соціальному розвитку дітей, що в свою чергу, формує основу для їх успішної інтеграції в суспільство [37].

З метою обґрунтування необхідності підготовки майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору в повоєнний період нами був проведений педагогічний експеримент, у якому взяли участь студенти закладу вищої освіти. Експеримент проводився на базі Херсонського державного університету.

Етапи експерименту:

1. Констатувальний етап: на цьому етапі було проведено всебічний аналіз рівня сформованості професійної підготовки майбутніх вихователів та їх здатність до створення освітнього простору, дружнього до дитини. Особлива увага приділялась вивченню психолого-педагогічних знань студентів та їхньої здатності до застосування інтерактивних методів роботи з дітьми, формування безпечного, сприятливого для розвитку середовища. Для цього використовувались авторський опитувальник та творчі завдання (створенні на основі методичних розробок Н. Вікторчука та С. Толочко), що дозволили оцінити початковий рівень теоретичної підготовки та практичних умінь студентів.

2. Формувальний етап: передбачав безпосередню роботу зі студентами через інтерактивні лекції та практичні заняття. В процесі навчання використовувались сучасні технології й підходи для

моделювання реальних ситуацій у дитячих садках, а також проводились майстер-класи із залученням експертів у сфері дошкільної освіти.

3. Контрольний етап: на завершальному етапі було проведено порівняння початкових і кінцевих результатів експерименту. Студентам було запропоновано пройти повторне тестування та взяти участь у практичних заняттях, де оцінювався рівень їхньої підготовки після проведеної роботи. Аналіз даних дозволив зробити висновки щодо ефективності використання інтерактивних методів та сучасних педагогічних підходів у формуванні у майбутніх вихователів компетентностей для створення дружнього до дитини освітнього простору.

Гіпотеза дослідження передбачала, що застосування спеціальної методики, яка включатиме інтерактивні методи навчання та моделювання освітніх ситуацій, суттєво підвищить ефективність підготовки майбутніх вихователів до створення безпечного та дружнього до дитини освітнього середовища в повоєнний період. Застосування активних методів, наприклад - рольові ігри, тренінги та групові дискусії, дозволить студентам глибше зануритися в психолого-педагогічні аспекти взаємодії з дітьми та набратися практичного досвіду.

Дослідження проводилось із групою у 50 студентів педагогічного факультету, що готуються до роботи у дошкільних закладах. Методика дослідження враховувала як теоретичну підготовку студентів, так і їхню здатність до практичного застосування знань у майбутній професійній діяльності.

Методика: «Оцінка готовності студентів до створення дружнього до дитини освітнього простору».

Мета: оцінити рівень готовності майбутніх вихователів до створення освітнього простору, орієнтованого на дитину, з акцентом на безпеку, емоційний комфорт та розвиток інтересів і потреб дітей.

Обладнання та матеріали: інтерактивні платформи для тестування (Zoom, Google Meet), опитувальник для оцінки знань; цифрові інструменти для моделювання простору (Jamboard, Padlet); відеоматеріали та презентації, присвячені створенню дружнього освітнього простору.

Етапи проведення констатувального експерименту були спрямовані на діагностику стану підготовки майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору. Для цього використовувалась авторська методика, що враховує сучасні психолого-педагогічні підходи та найкращі практики українських науковців.

Етапи проведення констатувального експерименту:

1. *Підготовчий етап:* розробка анкетування (Додаток А.), сценаріїв ситуаційних завдань і рольових ігор для визначення рівня професійної готовності майбутніх вихователів. Важливим завданням було створення кейсів, що відображають різні аспекти створення дружнього освітнього середовища.

2. *Визначення критеріїв та показників оцінки готовності:* виділено кілька критеріїв для оцінки, таких як здатність до створення безпечного середовища, рівень педагогічної чуйності, навички комунікації з дітьми, розуміння індивідуальних потреб дитини тощо. Для кожного критерію були розроблені відповідні показники, що відображають професійну готовність вихователя.

3. *Основний етап:* проведення анкетування, ситуаційних вправ, рольових ігор, у яких студенти моделювали діяльність з організації освітнього середовища. Спостереження за виконанням завдань студентами проводилося у форматі дистанційних занять. Оцінювалися не лише теоретичні знання, але й практичні навички роботи з дітьми.

4. *Аналіз отриманих даних:* після проведення експерименту всі результати були проаналізовані за допомогою статистичних методів. Це

дозволило визначити середній рівень готовності майбутніх вихователів та виявити ключові проблемні зони.

Рівні оцінки готовності майбутніх вихователів:

Високий рівень:

- Майбутні вихователі демонструють високий рівень обізнаності з принципами дружнього до дитини освітнього простору.
- Студенти мають розвинені навички педагогічної чуйності, критичного мислення та аналізу, вміють створювати безпечне, комфортне та мотивуюче середовище для дітей.
- Вони впевнено використовують сучасні методи та інструменти, щоб забезпечити індивідуальний підхід до кожної дитини.
- Здобувачі на цьому рівні здатні самостійно вирішувати складні педагогічні ситуації і враховувати психологічні особливості дітей.

Середній рівень:

- Майбутні вихователі володіють загальними знаннями щодо створення сприятливого освітнього середовища, проте потребують додаткової практики та коригування своїх дій у складних педагогічних ситуаціях.
- Студенти демонструють базові знання про психологічні та соціальні потреби дітей, але можуть потребувати допомоги при застосуванні цих знань на практиці.
- Їхні вміння взаємодіяти з дітьми на хорошому рівні, але можливі труднощі в адаптації підходів до індивідуальних потреб дитини.

Низький рівень:

- Майбутні вихователі мають лише фрагментарні знання про створення дружнього до дитини освітнього простору і демонструють обмежену здатність практично застосовувати ці знання.
- Вони не завжди можуть створити безпечне й комфортне середовище, часто діють інтуїтивно і потребують постійної допомоги та

нагляду з боку наставників.

- Їм важко враховувати індивідуальні особливості кожної дитини, а комунікація з дітьми та педагогічна чуйність розвинені на недостатньому рівні.

Ця методика дозволила оцінити реальний стан готовності майбутніх вихователів до створення дружнього освітнього середовища та виявити напрями для подальшого вдосконалення професійної підготовки.

Під час проведення констатувального етапу ми отримали наступні результати, які відображають вихідний рівень підготовки майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору:

1. Рівень обізнаності з принципами дружнього до дитини освітнього простору (рис. 2.1.): низький рівень (22 особи, 44%), здобувачі неухважно сприймають принципи дружнього до дитини середовища, пропускають важливі деталі і не можуть пояснити їх значення. Вони не здатні їх застосовувати у своїй практиці; середній рівень (15 осіб, 30%), студенти виявляють базове розуміння принципів, але можуть не помічати деякі ключові аспекти. Вони можуть коротко описати принципи, але без глибокого розуміння їх важливості; високий рівень (13 осіб, 26%), майбутні вихователі уважно сприймають принципи, здатні формулювати запитання і висловлювати свої думки про їхнє застосування у навчальному процесі.

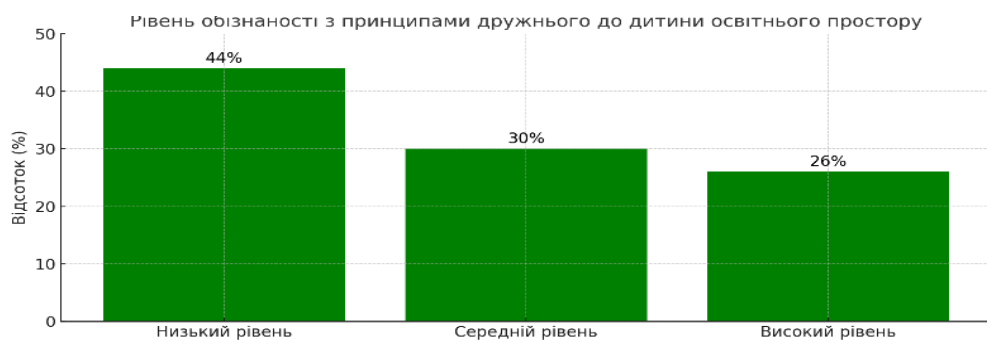

Рисунок 2.1. Рівень обізнаності з принципами дружнього до дитини освітнього простору.

2. Розвинені навички педагогічної чуйності (рис. 2.2.): низький рівень (20 осіб, 40%), здобувачі не уважно спостерігають за емоційним станом дітей, пропускають важливі сигнали, не можуть адекватно реагувати на їхні потреби; середній рівень (18 осіб, 36%), студенти виявляють базове розуміння емоційних потреб дітей, але можуть не помічати деякі деталі, вони можуть описати свої спостереження, але без глибокого аналізу; високий рівень (12 осіб, 24%), майбутні спеціалісти уважно спостерігають за емоціями дітей, фіксують зміни і можуть формулювати відповідні запитання та думки.

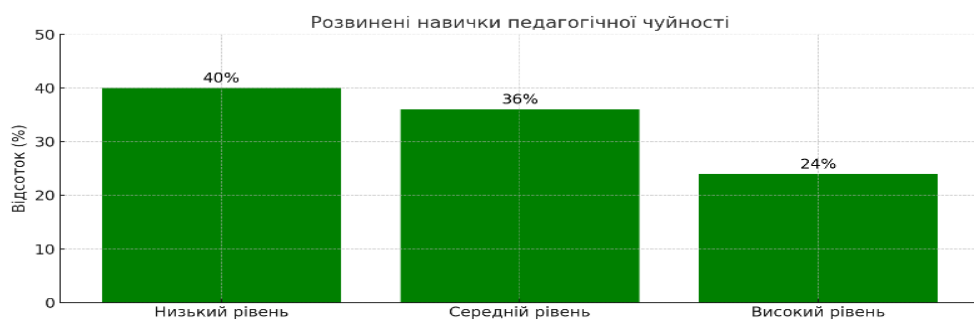

Рисунок 2.2. Рівень розвинутої навички педагогічної чуйності.

3. Критичне мислення та аналіз (рис. 2.3.): низький рівень (24 особи, 48%), майбутні вихователі не уважно аналізують інформацію, пропускають важливі аспекти, не можуть формулювати обґрунтовані висновки; середній рівень (15 осіб, 30%), вони мають базове розуміння критичного мислення, але можуть не помічати важливі деталі, здатні описувати свої аналізи, але без глибокого розуміння; високий рівень (11 осіб, 22%), здобувачі уважно аналізують інформацію, формулюють запитання та висловлюють обґрунтовані думки.

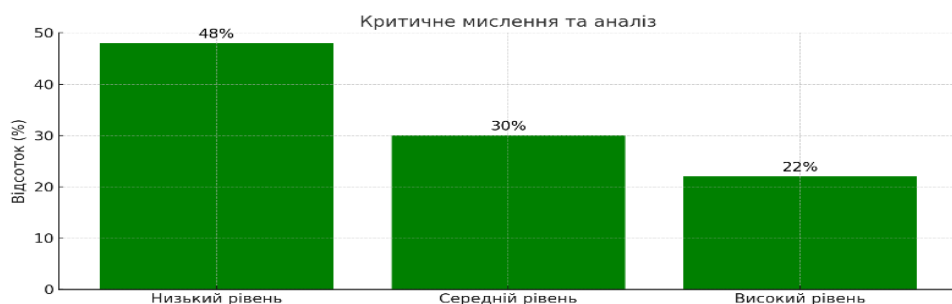
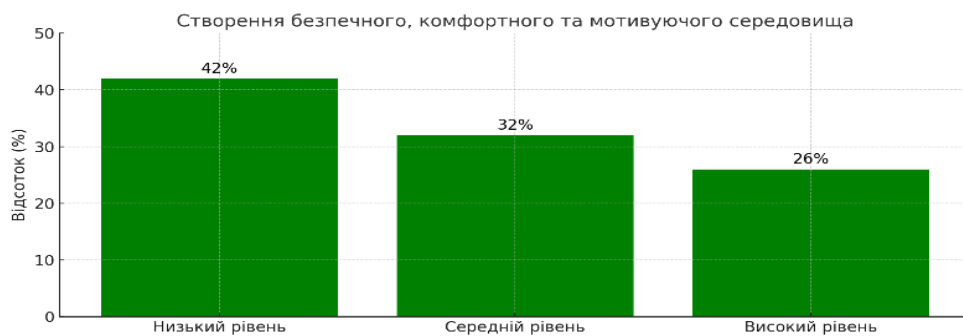

Рисунок 2.3. Рівень розвинутої критичного мислення та аналізу.

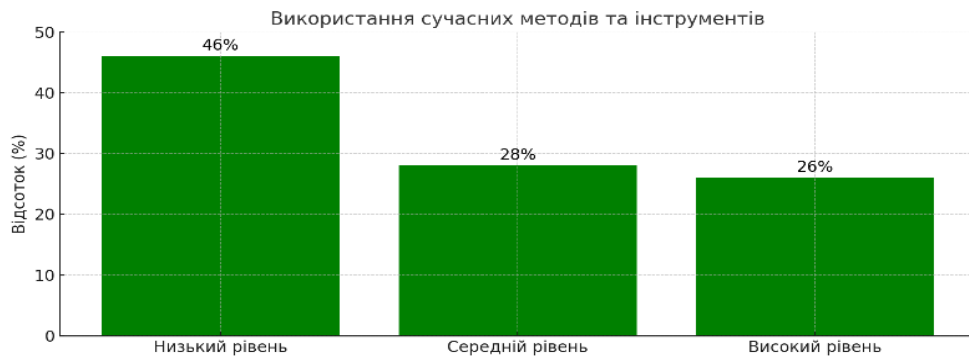

4. Створення безпечного, комфортного та мотивуючого середовища (рис. 2.4.): низький рівень (21 особа, 42%), здобувачі неуважно створюють середовище, де діти не почувають себе в безпеці, пропускають важливі деталі для комфортного навчання; середній рівень (16 осіб, 32%), студенти виявляють базове розуміння необхідності безпечного середовища, але можуть не помічати деякі деталі, здатні описати умови, але без глибокого аналізу; високий рівень (13 осіб, 26%), майбутні спеціалісти уважно створюють безпечне, комфортне та мотивуюче середовище, фіксують зміни і можуть формулювати запитання щодо його покращення.

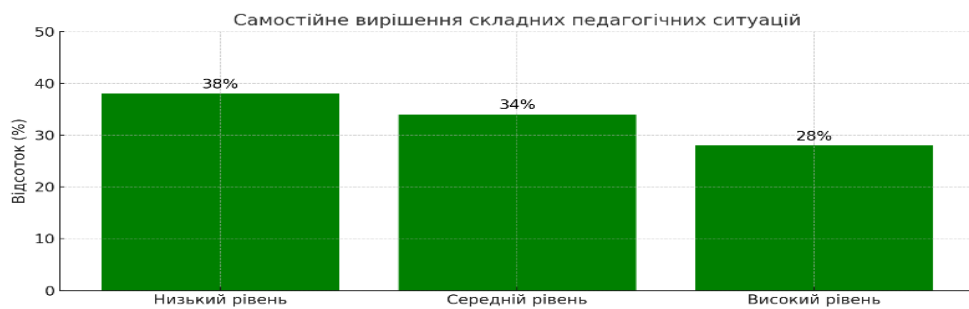
Рисунок 2.4. Рівень розвинутості здатності створювати безпечне, комфортне та мотивуюче середовище.

5. Використання сучасних методів та інструментів (рис. 2.5.): низький рівень (23 особи, 46%), здобувачі не знають як використовувати методи, не вміють користуватись важливими інструментами для навчання; середній рівень (14 осіб, 28%), студенти мають базове розуміння сучасних методів, але можуть користуватись ними не доречно; вони здатні описати інструменти, але без глибокого аналізу їх ефективності; високий рівень (13 осіб, 26%), учасники уважно впроваджують сучасні методи, здатні відповідати на запитання щодо їх застосування та адаптації до потреб дітей.

Рисунок 2.5. Рівень розвинутої здатності використання сучасних методів та інструментів.

6. Самостійне вирішення складних педагогічних ситуацій (рис 2.6.): низький рівень (19 осіб, 38%), здобувачі невпевнено реагують на складні ситуації, не можуть знайти ефективні рішення; середній рівень (17 осіб, 34%), майбутні вихователі виявляють базове розуміння складних ситуацій, але можуть не помічати деякі аспекти, вони здатні описати свої дії, але без глибокого аналізу; високий рівень (14 осіб, 28%), студенти уважно реагують на складні ситуації, здатні знаходити ефективні рішення.

Рисунок 2.6. Рівень розвинутої здатності самостійного вирішення складних педагогічних ситуацій.

7. Врахування психологічних особливостей дітей (рис. 2.7.): низький рівень (20 осіб, 40%), здобувачі не уважно сприймають психологічні потреби дітей, не можуть коригувати свої підходи; середній рівень (18 осіб, 36%), студенти виявляють базове розуміння психологічних особливостей, але можуть не помічати деякі деталі, вони

здатні описати підходи, але без глибокого аналізу; високий рівень (12 осіб, 24%), майбутні вихователі уважно враховують психологічні особливості дітей, здатні адаптувати свої методи впливу.

Рисунок 2.7. Рівень розвинутої здатності врахування психологічних особливостей дітей.

Ця структура дозволяє чітко оцінити рівень готовності вихователів до роботи в освітньому середовищі, спираючись на конкретні результати. На основі вище наведених даних ми розробили загальну таблицю (Табл. 2.1.), що відображає рівень готовності майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору за трьома рівнями:

Таблиця 2.1.

Рівень готовності майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору.

Рівень	Характеристики	Кількість вихователів
Низький	<ul style="list-style-type: none"> - Майбутні вихователі мають лише фрагментарні знання про створення дружнього до дитини освітнього простору і демонструють обмежену здатність практично застосувати ці знання. - Вони не завжди можуть створити безпечне й комфортне середовище, часто діють інтуїтивно і потребують постійної допомоги 	22 особи (44%)

	<p>та нагляду з боку наставників.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Їм важко враховувати індивідуальні особливості кожної дитини, а комунікація з дітьми та педагогічна чуйність розвинені на недостатньому рівні. 	
Середній	<ul style="list-style-type: none"> - Вихователі володіють загальними знаннями щодо створення сприятливого освітнього середовища, проте потребують додаткової практики та коригування своїх дій у складних педагогічних ситуаціях. - Студенти демонструють базові знання про психологічні та соціальні потреби дітей, але можуть потребувати допомоги при застосуванні цих знань на практиці. - Їх вміння взаємодіяти з дітьми на хорошому рівні, але можливі труднощі в адаптації підходів до індивідуальних потреб дитини. 	15 осіб (30%)
Високий	<ul style="list-style-type: none"> - Майбутні вихователі демонструють високий рівень обізнаності з принципами дружнього до дитини освітнього простору. - Студенти мають розвинені навички педагогічної чуйності, критичного мислення та аналізу, вміють створювати безпечне, комфортне та мотивуюче середовище для дітей. - Вони впевнено використовують сучасні методи та інструменти. - Вихователі на цьому рівні здатні самостійно вирішувати складні педагогічні ситуації і враховувати психологічні особливості дітей. 	13 осіб (26%)

Ця таблиця наочно відображає розподіл рівнів готовності майбутніх вихователів за різними характеристиками їхньої професійної підготовки. Загалом, проведена діагностика показала, що лише 26% майбутніх вихователів мають високий рівень готовності до створення дружнього до дитини освітнього простору, тоді як 44% демонструють низький рівень. Для підвищення цих показників необхідно розробити ефективну педагогічну систему, яка забезпечить всебічний розвиток професійних навичок вихователів. Це сприятиме формуванню більш якісного освітнього простору, що відповідає сучасним вимогам і потребам дітей.

2.2. Педагогічна система підготовки майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору.

Підготовка майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору є важливим етапом у формуванні якісної освіти. У сучасному світі, де увага до психологічного та емоційного благополуччя дітей набуває дедалі більшої актуальності, зростає потреба в педагогах, які мають не лише теоретичні знання, а й практичні навички для створення сприятливого освітнього середовища. Ця педагогічна система розроблена з метою інтеграції знань, навичок та компетентностей, необхідних для ефективної взаємодії з дітьми. Вона включає в себе комплекс заходів, що охоплюють діагностику, навчальні модулі, практичні заняття та постійний моніторинг результатів, що забезпечить системний підхід до підготовки майбутніх вихователів.

Педагогічна система для поліпшення підготовки майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору

1. Мета педагогічної системи: створення умов для формування у майбутніх вихователів глибоких знань і практичних навичок, необхідних для організації освітнього процесу в дружньому до дитини середовищі, яке відповідає психологічним, соціальним та освітнім потребам дітей.

2. Структура педагогічної системи:

- *Змістовий компонент:* навчальні програми, курси та модулі, які охоплюють теми з психології, педагогіки, соціальної роботи та методів роботи з дітьми.
- *Процесний компонент:* організація навчального процесу, включаючи лекції, практичні заняття, семінари, тренінги, педагогічні практики.
- *Оцінювальний компонент:* системи оцінювання знань і навичок, включаючи методи самооцінки, взаємооцінки, а також зовнішнього оцінювання.

Етапи реалізації:

1. *Діагностика початкового рівня підготовки:* оцінка знань і навичок студентів на старті програми.

2. *Розробка та реалізація навчальних модулів:*

Теми: основи дружнього до дитини освітнього простору, психологічні аспекти взаємодії з дітьми, методи організації освітнього процесу.

Практичні заняття: відвідування закладів дошкільної освіти, спостереження за педагогічними ситуаціями, обговорення практичних випадків.

3. *Забезпечення супроводу:* залучення досвідчених педагогів для проведення майстер-класів, консультацій та наставництва.

4. *Проведення практик:* організація педагогічних практик, на яких студенти можуть застосувати отримані знання на практиці (Додаток Б.).

5. *Постійний моніторинг і корекція програми:* регулярний аналіз ефективності програми, збір зворотного зв'язку від студентів і викладачів, внесення коректив у навчальні модулі.

3. Методи і форми роботи:

- Активні методи навчання: рольові ігри, тренінги, групові дискусії, проекти.

- Моделювання педагогічних ситуацій: створення реалістичних сценаріїв для відпрацювання навичок.
- Використання сучасних технологій: інтерактивні платформи, онлайн-курси, відео-уроки, ресурси для самостійного навчання.

4. Очікувані результати: зростання рівня знань і навичок у студентів щодо створення дружнього до дитини освітнього простору; здатність майбутніх вихователів ефективно взаємодіяти з дітьми, враховуючи їх індивідуальні потреби; формування педагогічної чуйності, критичного мислення та креативності у студентів; збільшення відсотка студентів, які досягають високого рівня підготовки у створенні дружнього освітнього середовища.

5. Оцінка ефективності: проведення діагностичних оцінок до і після впровадження програми; вивчення відгуків від учасників програми та педагогів, які спостерігали за їхньою діяльністю; аналіз практичних результатів діяльності випускників у закладах дошкільної освіти.

Реалізація запропонованої педагогічної системи дозволить значно підвищити рівень підготовки майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору. Завдяки активним методам навчання, практичним заняттям та супроводу досвідчених педагогів, студенти отримають можливість не лише засвоїти теоретичні знання, але й набути необхідних практичних навичок. Очікується, що ця система сприятиме розвитку педагогічної чуйності, критичного мислення та здатності до творчого вирішення складних ситуацій у роботі з дітьми. Застосування методики дозволить забезпечити ефективну підготовку спеціалістів, які зможуть створити безпечне та комфортне освітнє середовище, що відповідає індивідуальним потребам кожної дитини.

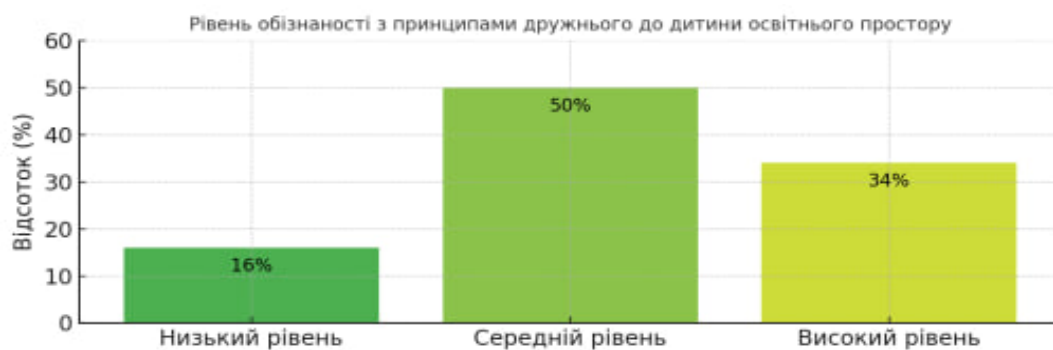
2.3. Результати впровадження системи підготовки майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору.

Після завершення запропонованих заходів, спрямованих на підвищення рівня готовності майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору, було проведено повторну діагностику. Результати показали суттєві покращення в усіх ключових напрямках. Збільшилася кількість вихователів, які досягли високого рівня готовності, і значно зменшилася частка тих, хто демонстрував низький рівень. Зокрема, студенти стали краще орієнтуватися в принципах дружнього до дитини середовища, впевненіше використовували сучасні методи, враховували індивідуальні потреби дітей та ефективно реагували на складні педагогічні ситуації.

Це свідчить про ефективність запроваджених змін і підкреслює важливість систематичного підходу до підготовки вихователів у межах програми підвищення професійної майстерності. Далі нами буде викладено результати впровадження методики:

1. Рівень обізнаності з принципами дружнього до дитини освітнього простору (рис. 2.8.): низький рівень (8 осіб, 16%), здобувачі не уважно слідують принципам дружнього до дитини середовища, пропускають важливі деталі і не можуть пояснити їх значення, не здатні їх застосовувати у своїй практиці; середній рівень (25 осіб, 50%), опитувані виявляють базове наслідування принципів, але можуть не помічати деякі ключові аспекти, вони спроможні коротко описати принципи, але без глибокого розуміння їх важливості; високий рівень (17 осіб, 34%), майбутні вихователі здатні слідувати принципам, можуть формулювати запитання і висловлювати свої думки про їхнє застосування у навчальному процесі.

Рисунок 2.8. Фінальний рівень обізнаності з принципами дружнього до дитини освітнього простору.

2. Розвинені навички педагогічної чуйності (рис. 2.9.): низький рівень (7 осіб, 14%), здобувачі не уважно спостерігають за емоційним станом дітей, пропускають важливі сигнали, не можуть адекватно реагувати на їхні потреби; середній рівень (26 осіб, 52%), студенти виявляють базове розуміння емоційних потреб дітей, але можуть не помічати деякі деталі, здатні описати свої спостереження, але без глибокого аналізу; високий рівень (17 осіб, 34%), опитувані уважно спостерігають за емоціями дітей, фіксують зміни і можуть формулювати відповідні запитання та думки.

Рисунок 2.9. Фінальний рівень розвинутої навички педагогічної чуйності.

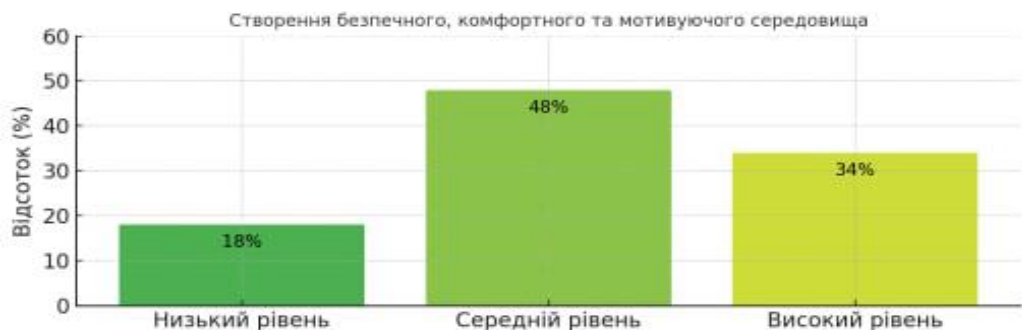
3. Критичне мислення та аналіз (рис. 2.10.): низький рівень (10 осіб, 20%), здобувачі не уважно аналізують інформацію, пропускають важливі аспекти, не можуть формулювати обґрунтовані висновки; середній рівень (27 осіб, 54%), студенти мають базове розуміння критичного мислення,

але можуть не помічати важливі деталі, вони здатні описувати свої заключення, але без глибокого розуміння; високий рівень (13 осіб, 26%), респонденти уважно аналізують інформацію, формулюють запитання та висловлюють обґрунтовані думки.

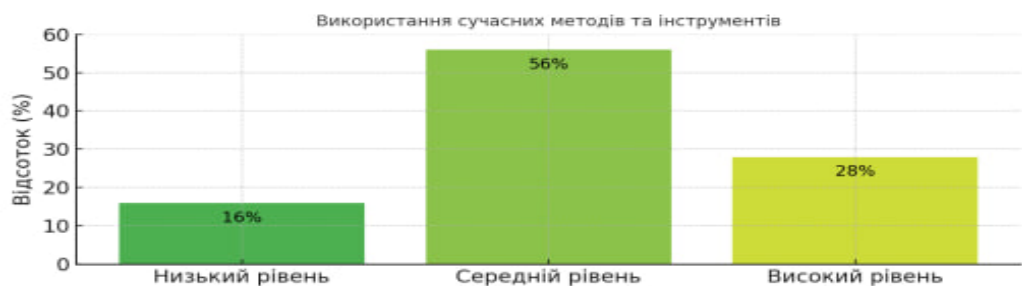
Рисунок 2.10. Фінальний рівень розвитку критичного мислення та аналізу.

4. Створення безпечного, комфортного та мотивуючого середовища (рис. 2.11.): низький рівень (9 осіб, 18%), студенти створюють середовище, де діти не почувають себе в безпеці, пропускають важливі деталі; середній рівень (24 осіб, 48%), здобувачі виявляють базове розуміння необхідності безпечного середовища, але можуть створити його не помічати деякі деталі; високий рівень (16 осіб, 34%), опитані уважно створюють безпечне, комфортне та мотивуюче середовище, фіксують зміни і можуть формулювати запитання щодо його покращення.

Рисунок 2.11. Фінальний рівень розвитку здатності створювати безпечне, комфортне та мотивуюче середовище.

5. Використання сучасних методів та інструментів (рис. 2.12.): низький рівень (8 осіб, 16%), студенти неухважно використовують методи, не помічають важливі інструменти для навчання; середній рівень (28 осіб, 56%), майбутні вихователі мають базове розуміння сучасних методів, але можуть не помічати деякі деталі, вони здатні використати методи, але без глибокого аналізу їх ефективності; високий рівень (14 осіб, 28%), здобувачі уважно впроваджують сучасні методи, здатні формулювати запитання щодо їх застосування та адаптації до потреб дітей.

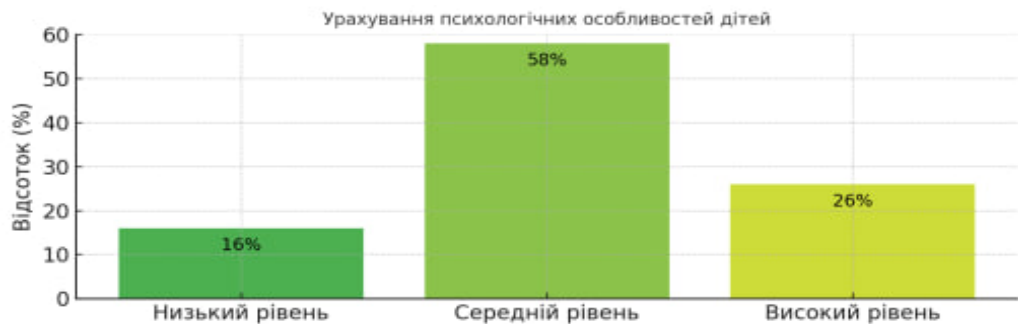
Рисунок 2.12. Фінальний рівень розвитку здатності використання сучасних методів та інструментів.

6. Самостійне вирішення складних педагогічних ситуацій (рис. 2.13.): низький рівень (8 осіб, 16%), здобувачі неухважно реагують на складні ситуації, не можуть знайти ефективні рішення; середній рівень (27 осіб, 54%), респонденти виявляють базове розуміння вирішення складних ситуацій, але можуть не помічати деякі аспекти, вони здатні описати свої дії, але без глибокого аналізу; високий рівень (15 осіб, 30%), студенти уважно реагують на складні ситуації, здатні формулювати запитання та знаходити ефективні рішення.

Рисунок 2.13. Фінальний рівень розвитку здатності самостійного вирішення складних педагогічних ситуацій.

7. Урахування психологічних особливостей дітей (рис. 2.14.): низький рівень (8 осіб, 16%): студенти неухважно сприймають психологічні потреби дітей, не можуть коригувати свої підходи; середній рівень (29 осіб, 58%), здобувачі виявляють базове розуміння психологічних особливостей, але можуть не помічати деякі деталі, вони можуть описати підходи та застосувати їх, але без глибокого аналізу; високий рівень (13 осіб, 26%), опитані уважно враховують психологічні особливості дітей, здатні формулювати запитання та адаптувати свої методи навчання.

Рисунок 2.14. Фінальний рівень розвитку здатності врахування психологічних особливостей дітей.

Отримані результати свідчать про позитивні зміни в рівні готовності майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору на контрольному етапі. Зокрема, спостерігається зменшення частки вихователів з низьким рівнем готовності та значне зростання кількості тих, хто досяг середнього та високого рівнів. Це свідчить про успішність впроваджених методик і підходів, спрямованих на покращення професійної підготовки вихователів. У таблиці 2.1 представлені результати оцінювання рівня готовності майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору на контрольному етапі.

Таблиця 2.2.

Результати проведення контрольного етапу з оцінки готовності вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору.

Рівень підготовки	Опис	Кількість осіб
Високий рівень	<ul style="list-style-type: none"> - Майбутні вихователі демонструють високий рівень обізнаності з принципами дружнього до дитини освітнього простору. - Студенти мають розвинені навички педагогічної чуйності, критичного мислення та аналізу, вміють створювати безпечне, комфортне та мотивуюче середовище для дітей. - Вони впевнено використовують сучасні методи та інструменти, щоб забезпечити індивідуальний підхід до кожної дитини. - Вихователі на цьому рівні здатні самостійно вирішувати складні педагогічні ситуації і враховувати психологічні особливості дітей. 	17 осіб (34%)
Середній рівень	<ul style="list-style-type: none"> - Вихователі володіють загальними знаннями щодо створення сприятливого освітнього середовища, проте потребують додаткової практики та коригування своїх дій у складних педагогічних ситуаціях. - Студенти демонструють базові знання про психологічні та соціальні потреби дітей, але можуть потребувати допомоги при застосуванні цих знань на практиці. - Їхні вміння взаємодіяти з дітьми на 	25 осіб (50%)

	хорошому рівні, але можливі труднощі в адаптації підходів до індивідуальних потреб дитини.	
Низький рівень	<ul style="list-style-type: none"> - Майбутні вихователі мають лише фрагментарні знання про створення дружнього до дитини освітнього простору і демонструють обмежену здатність практично застосовувати ці знання. - Вони не завжди можуть створити безпечне й комфортне середовище, часто діють інтуїтивно і потребують постійної допомоги та нагляду з боку наставників. - Їм важко враховувати індивідуальні особливості кожної дитини, а комунікація з дітьми та педагогічна чуйність розвинені на недостатньому рівні. 	8 осіб (16%)

Впровадження методики позитивно вплинуло на рівень підготовки майбутніх вихователів. Порівнюючи початкові та фінальні показники, можна помітити значні зміни. Кількість учасників з низьким рівнем підготовки зменшилася з 40% до 16%, що свідчить про покращення у знаннях і вміннях. Це означає, що більше студентів стали здатними більш усвідомлено підходити до створення дружнього освітнього середовища. Середній рівень підготовки зріс з 40% до 50%. Це вказує на те, що учасники стали більш обізнаними, хоча ще потребують додаткової практики. Більшість вихователів зараз мають базові знання про психологічні та соціальні потреби дітей, але їм ще слід удосконалити свої навички для ефективною адаптації до індивідуальних потреб кожної дитини. Водночас, високий рівень підготовки збільшився з 20% до 34%. Це означає, що більше студентів демонструють високий рівень обізнаності з принципами дружнього до дитини освітнього простору та

можуть самостійно вирішувати педагогічні ситуації, враховуючи психологічні особливості дітей.

Таким чином, результати свідчать про ефективність застосованих навчальних практик, які сприяли підвищенню рівня підготовки майбутніх вихователів і покращенню їхньої здатності працювати з дітьми в безпечному та комфортному середовищі.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставлених завдань дослідження, ми дійшли висновків, які відображають основні результати проведеного дослідження:

1. Розкрито сутність поняття «дружнє до дитини освітнє середовище» та його значення у контексті післявоєнної відбудови.

Дружнє до дитини освітнє середовище — це система, що поєднує фізичні, емоційні та соціальні аспекти розвитку, надаючи дітям можливість зростати, навчатися та розвиватися в атмосфері підтримки і безпеки. Це середовище формує основи для успішної адаптації дітей у світі, що постійно змінюється. Зазначене освітнє середовище є критично важливим аспектом у контексті післявоєнної відбудови в Україні, адже воно не лише буде забезпечувати емоційний і психологічний комфорт для дітей, які зазнали травм, але й сприяти їх соціалізації, розвитку критичного мислення та креативності.

2. Було проведено глибокий аналіз методів і принципів підготовки вихователів, спрямованих на створення комфортного та безпечного освітнього середовища для дітей. Виявлено, що ключовими методами є теоретичне навчання, практичні заняття та обмін досвідом, які забезпечують комплексний підхід до формування професійних навичок вихователів. Окрему увагу приділено принципам гуманізації, активності, інтеграції, колективної роботи, безперервності та інноваційності, які є основою підготовки майбутніх фахівців. Знання цих принципів сприяє здатності вихователя до розвитку емоційного інтелекту дітей, зміцненню їхньої самооцінки та формуванню довірливих стосунків. Впровадження сучасних технологій у навчальний процес дозволяє адаптувати навчання під індивідуальні потреби дітей. Аналіз свідчить про необхідність постійного професійного розвитку вихователів для підтримання актуальності їх знань та навичок.

3. Проведено діагностику стану підготовки майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору.

Проведена діагностика показала, що лише 26% майбутніх вихователів мають високий рівень готовності до створення дружнього до дитини освітнього простору, тоді як 44% демонструють низький рівень. Для підвищення цих показників було розроблено ефективну педагогічну систему, яка забезпечила всебічний розвиток професійних навичок вихователів, що сприяло формуванню більш якісного освітнього простору.

4. Розроблено науково-обґрунтовану систему підготовки майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору.

Реалізація запропонованої педагогічної системи дозволила значно підвищити рівень підготовки майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього простору. Завдяки активним методам навчання, практичним заняттям та супроводу досвідчених педагогів, студенти отримали можливість не лише засвоїти теоретичні знання, але й набути необхідних практичних навичок. Очікувалось, що ця система сприятиме розвитку педагогічної чуйності, критичного мислення та здатності до творчого вирішення складних ситуацій у роботі з дітьми. Застосування методики дозволило забезпечити ефективну підготовку спеціалістів, які зможуть створити безпечне та комфортне освітнє середовище, що відповідає індивідуальним потребам кожної дитини.

Впровадження методики позитивно вплинуло на рівень підготовки майбутніх вихователів, зокрема кількість учасників з низьким рівнем підготовки зменшилася з 40% до 16%. Середній рівень підготовки зріс з 40% до 50%, що свідчить про підвищення обізнаності, хоча учасники ще потребують додаткової практики. Високий рівень підготовки також зріс з 20% до 34%, що вказує на покращення знань про принципи дружнього до дитини освітнього простору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексєєва С. В. Особливості освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення: сучасні онлайн-ресурси. Український педагогічний журнал, 2023. №1. С. 59-65.
2. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: <http://surl.li/ztkkkl>
3. Бакка Т. Подолання негативних проявів стереотипного мислення та формування толерантності як основи співжиття. Історія в школах України, 2010. №4. С. 29-33.
4. Безпечна і дружня до дитини школа. Мультимедійний навчальний курс. URL: <http://scfs.multycourse.com.ua/ua/>
5. Береговий Я. А. Педагогіка толерантності. Л.: Педагогіка толерантності, 2003. №1. С. 4-8.
6. Бех І. Виховання у дітей миролюбства. Початкова школа, 2000. №8. С. 17-20.
7. Богуш А. М. Вектор наступності державних стандартів дошкільної та початкової освіти. К.: Дошкільне виховання, 2012. №7. С. 21-23.
8. Борисенко Н. М. Медійна грамотність майбутнього вихователя як противага маніпуляційним тискам ворожої пропаганди. The II International Scientific and Practical Conference «Creation of new ideas of learning in modern conditions», 2023. С. 296.
9. Борисенко Н., Гриценко І., Денисенко В., Сидоренко Н. Формування навичок самоосвітньої діяльності студентів педагогічних факультетів в умовах дистанційної освіти. Social work and education, 2020. Т. 7. №3. С. 325-337.
10. Воронов В. А., Гавриш Н. В., Канішевська Л. В., Піроженко Т. О., Рейпольська О. Д., Сисоєва С. О. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку. Київ: ФОП Ференець В. Б., 2020. 112 с.

11. Вікторчук Н. В. Безпечне освітнє середовище в закладах дошкільної освіти. К.: Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки, 2023. №17. С. 43-50.

12. Гірник А. М., Гарбар К. І., Іванюк І. В., Богданов С. О., Косс К. В., Овчарук О. В. Уявлення вчителів і учнів про складнощі у взаємодії: результати дослідження. Сучасний імідж педагога, 2021. №5. С. 85-93. URL: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-5\(200\)-85-93](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-5(200)-85-93)

13. Гірник А. Складнощі створення безпечного освітнього середовища: уявлення вчителів і учнів. Actual Problems in the System of Education: General Secondary Education Institution–Pre-University Training–Higher Education Institution, 2023. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/APSE/article/view/16615>

14. Гуренко О. І. Формування етнокультурної компетентності майбутніх педагогів в умовах поліетнічного середовища: навчальний посібник. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2007. 168 с.

15. Довженко Т. О. Підготовка майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу до роботи з сім'єю. Педагогіка та психологія, 2016. №52. С. 124-133. URL: <http://surl.li/hpyerj>

16. Іванюк І. В. Дослідження уявлення педагогічних працівників і учнів вразливих верств населення щодо створення безпечного освітнього середовища. Фундатор «педагогіки добра» і добротворення в педагогіці: збірник матеріалів до 85-річчя з дня народження Івана Зязюна, 2023. С. 42-49. URL: <http://surl.li/vxtxdf>

17. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14Text>

18. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19Text>

19. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: Наук.-метод. посіб. Київ: МАУП, 2000. 312 с.

20. Канюка О., Лисенко О., Макаровська В. Діяльність закладу дошкільної освіти: перспективи відновлення у повоєнний період. 2022. С. 222-223. URL: <http://surl.li/bcsmlg>
21. Колесник А. Г. Толерантна взаємодія учасників навчально-виховного процесу ДНЗ. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 403-404.
22. Косенчук О., Стягунова О. Безпека освітнього простору закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану. Духовність особистості: методологія, теорія і практика, 2023. Т. 1. №105. URL: <http://surl.li/rvpotk>
23. Лисенко О. В. Толерантно-правове виховання дошкільнят як засіб становлення життєздатної особистості. Дошкільна освіта: проблеми, пошуки, інновації, 2023. С. 168. URL: <http://surl.li/qfvfrx>
24. Москалик С. В. Створення безпечного освітнього середовища в закладі загальної середньої освіти. 2022. URL: <http://surl.li/flmng>
25. Нагайчук О. В. Як створити психологічно безпечне середовище для школярів під час надзвичайних ситуацій. Біла Церква: ЦФЕНД, 2022. URL: <http://surl.li/pfuino>
26. Пантелеєва С., Балинська М., Лук'янович Н. Адаптація учнів – запорука створення основи безпечного та дружнього до дітей освітнього середовища. Джерело педагогічних інновацій. Безпечна освіта: науково-методичний журнал, 2023. Вип. 1. С. 140-145. URL: <http://surl.li/mkqkzx>
27. Підготовка вчителів до розвитку життєстійкості, стресостійкості у дітей в освітніх навчальних закладах: навч.-метод. посіб. Київ: Пульсари, 2021. 282 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/726482>
28. Підлипняк І. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи, 2013. №44. С. 28-34. URL: <http://surl.li/xuknil>
29. Пономаренко В., Воронцова Т., Сакович О. та ін. Безпечна і дружня до дитини школа в контексті реформи «НУШ». Київ: Алатон, 2020. 64 с.

30. Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020Text>
31. Собченко Т. Створення безпечного освітнього середовища у закладах освіти в умовах воєнного стану. С.: Новий Колегіум, 2023. № 3. С. 39-42. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/12402>
32. Сухомлинова Л. Тиждень толерантності. Психолог, 2010. № 7. С. 22-29.
33. Толочко С. В. Вектори управління якістю освіти в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України. НАУ, 2023. С. 18. URL: <http://surl.li/nakwde>
34. Тягельська Л. Учимся бути толерантними: психопрофілактика. Психолог, 2010. № 15. С. 19-21.
35. Чічановський А. Толерантність культур як умова функціонування глобального інформаційного простору. К.: Українська журналістика в контексті світової культури, 2001. Вип. 5. С. 88-94.
36. Ягодзінський С. М. Принципи толерантності у сучасному науковому дискурсі. К.: Вісник НАУ, 2006. С. 176-182.
37. Як виховувати толерантність. URL: <http://surl.li/rixhfz>
38. Яковлева Л. Д. Педагогіка толерантності. Як ми її бачимо. Педагогіка толерантності, 2000. № 1. С. 46-49.
39. Borysenko, N., Sydorenko, N., Grytsenko, I., Denysenko, V., Yurina, Y. Cross-cultural competence formation for future teachers in integration processes. Revista Eduweb, 2022. №16. С. 232-244.
40. Cushner, K., Brennan, S. Intercultural student teaching: A bridge to global competence. Lanham, MD: Rowman & Littleton Education. 2007. URL: <http://surl.li/cmbqsc>
41. Davies, A., Fidler, D., Gorbis, M. Future Work Skills. Institute for the Future, 2020. URL: <http://surl.li/xnkndo>

ДОДАТКИ

Додаток А.

Анкета для діагностики готовності майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього середовища у період повоєнного відновлення.

Інструкція:

Дайте відповідь на питання першого розділу опитування, обираючи один або декілька варіантів, або написавши коротку відповідь. Після проходження першого розділу, переходимо до другого – практичного розділу.

1. Які з наведених характеристик ви вважаєте важливими для дружнього до дитини освітнього середовища? (можна обрати кілька варіантів)

- Безпека
- Комфорт
- Стимуляція для розвитку
- Соціальна взаємодія
- Інше (вказіть) _____

2. Наскільки важливо, на вашу думку, забезпечити індивідуальний підхід до кожної дитини?

- Дуже важливо
- Важливо
- Не дуже важливо
- Не важливо

3. Які методи ви використовували або плануєте використовувати для створення безпечного освітнього середовища? (коротка відповідь)

---

4. Оцініть ваш рівень знань про психологічні особливості дітей дошкільного віку:

- 1 – низький

- 2 – середній

- 3 – високий

5. Чи маєте ви досвід роботи з дітьми в умовах створення дружнього освітнього середовища?

- Так

- Ні

6. Які проблеми ви вбачаєте при організації дружнього до дитини освітнього простору? (коротка відповідь)

---

7. Як ви плануєте взаємодіяти з батьками для створення комфортного освітнього середовища? (коротка відповідь)

---

8. На вашу думку, які педагогічні технології найефективніші для реалізації дружнього освітнього середовища? (можна обрати кілька варіантів)

- Інтерактивні методи

- Проектна діяльність

- Ігрові методи

- Онлайн-ресурси

- Інше (вказіть) _____

9. Наскільки ви впевнені у своїх навичках створення дружнього до дитини освітнього простору?

- Дуже впевнений

- Впевнений

- Не впевнений

- Взагалі не впевнений

10. Які додаткові ресурси або навчання вам потрібні для підвищення готовності до створення дружнього освітнього середовища? (коротка відповідь)

Практичний розділ: ситуаційні вправи та рольові ігри, які використовуються для моделювання діяльності з організації освітнього середовища.

Ситуаційні вправи:

Вправа 1: «Дитячий майданчик».

Мета: Розвинути вміння створювати безпечне і комфортне середовище для дітей.

Опис:

1. Учасники діляться на групи по 4-5 осіб.
2. Кожна група отримує завдання спроектувати і описати ідеальний дитячий майданчик для дошкільнят, враховуючи аспекти безпеки, комфорту та розвитку.
3. Учасники повинні врахувати вікові особливості дітей, можливі активності та матеріали, які будуть використовуватися.
4. Після обговорення кожна група презентує свій проект, пояснюючи, чому саме їхній варіант найкращий.

Обговорення: після презентацій варто обговорити, що саме в запропонованих проектах може бути корисним у реальному житті.

Вправа 2: «Ситуація конфлікту».

Мета: Розвинути навички вирішення конфліктних ситуацій.

Опис:

1. Учасникам роздаються картки з описом різних конфліктних ситуацій, які можуть виникнути у групі дітей (наприклад, конфлікт через іграшки).
2. Учасники в парах обирають ситуацію і обговорюють можливі способи вирішення конфлікту.
3. Потім учасники презентують свої рішення, обґрунтовуючи вибір.

Обговорення: після кожної презентації проводиться обговорення, яке допоможе усвідомити різноманітні підходи до вирішення конфліктів.

Рольові ігри:

Гра 1: «День у дитячому садку».

Мета: Моделювати щоденну діяльність вихователя в дитячому садку.

Опис:

1. Учасники діляться на ролі: вихователь, діти (2-3 учасники), батьки.
2. Сценарій гри: вихователь організовує день в садку, включаючи ігри, заняття та перерви.
3. Вихователь повинен реагувати на різні ситуації, які можуть виникнути (конфлікти між дітьми, потреби батьків тощо).

Обговорення: після закінчення гри учасники обговорюють, які труднощі виникали і які рішення були найбільш ефективними.

Гра 2: «Конференція вихователів».

Мета: Розвинути навички спілкування і обміну досвідом.

Опис:

1. Учасники грають ролі вихователів, які зібралися на конференцію, щоб обговорити питання організації освітнього середовища.
2. Кожен учасник готує коротку доповідь на тему, яка його цікавить (наприклад, використання ігор для розвитку дітей, залучення батьків до освітнього процесу).
3. Після кожної доповіді учасники можуть ставити запитання та ділитися своїм досвідом.

Обговорення: завершується загальною дискусією про ідеї, які виникли під час опитування, та їх практичне застосування в роботі.

Додаток Б.

Конспекти до занять за темами методики для формування готовності майбутніх вихователів до створення дружнього до дитини освітнього середовища у період повоєнного відновлення.

Лекційні заняття:

Тема 1: Основи дружнього до дитини освітнього простору.

Мета заняття: Ознайомлення з концепцією дружнього до дитини освітнього простору та його складовими.

Структура заняття:

1. Вступ (10 хв):

- Пояснення значення терміна «дружнє до дитини освітнє середовище».

- Значення створення сприятливого середовища для розвитку дітей.

2. Основні складові (30 хв):

- Психологічний комфорт.

- Безпека (фізична та емоційна).

- Індивідуальний підхід до кожної дитини.

- Розвиток креативності та самовираження.

3. Групова робота (20 хв):

- Обговорення в групах: що таке дружнє до дитини середовище в їхньому розумінні?

- Підготовка коротких презентацій.

4. Висновок (10 хв):

- Підведення підсумків, обговорення ключових моментів.

Тема 2: Психологічні аспекти взаємодії з дітьми.

Мета заняття: Ознайомлення з психологічними принципами, що регулюють взаємодію між вихователем та дітьми.

Структура заняття:

1. Вступ (10 хв):

- Значення психологічних аспектів у роботі вихователя.

2. Ключові психологічні принципи (30 хв)

- Емпатія та педагогічна чуйність.
- Важливість позитивного підкріплення.
- Адаптація стилю взаємодії до індивідуальних потреб дитини.

3. Практичні вправи (20 хв):

- Рольові ігри: моделювання ситуацій взаємодії з дітьми, використання психологічних принципів на практиці.

4. Висновок (10 хв):

- Обговорення досвіду та рефлексія.

Тема 3: Методи організації освітнього процесу

Мета заняття: Ознайомлення з різними методами та підходами до організації освітнього процесу.

Структура заняття:

1. Вступ (10 хв):

- Пояснення, чому важливо знати методи організації освітнього процесу.

2. Огляд методів (30 хв):

- Активні методи навчання (групові обговорення, проекти, ігри).
- Методика «дослідження», «гра», «обговорення».
- Роль інтерактивних технологій.

3. Групова робота (20 хв):

- Розподіл студентів на групи для розробки короткого плану заняття з використанням вивчених методів.

4. Висновок (10 хв):

- Обговорення отриманих ідей та їх доцільності в практиці.

Практичні активності:

Тема 1. Відвідування закладів дошкільної освіти.

Мета: Ознайомлення з реальними умовами роботи в закладах дошкільної освіти.

Завдання:

- Спостереження за організацією освітнього процесу.
- Відзначення особливостей дружнього до дитини середовища.
- Збір інформації про методи взаємодії вихователів з дітьми.

Тема 2. Спостереження за педагогічними ситуаціями.

Мета: Аналіз педагогічних ситуацій для виявлення ефективності методів взаємодії.

Завдання:

- Вибір конкретних ситуацій для спостереження.
- Запис вражень та висновків.
- Обговорення спостережень у групі.

Тема 3. Обговорення практичних випадків.

Мета: Розвиток критичного мислення та обговорення реальних педагогічних ситуацій.

Завдання:

- Підготовка кейсів (реальні ситуації з практики).
- Обговорення в малих групах: можливі рішення, підходи та їх наслідки.
- Презентація результатів обговорення перед класом.

Додаток В.

Апробація результатів дослідження.

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, Кремська Ніколь Олександрівна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

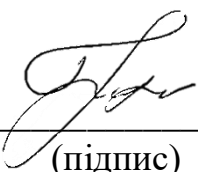
- дотримуватися:
  - вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
  - принципів та правил академічної доброчесності;
  - нульової толерантності до академічного плагіату;
  - моральних норм та правил етичної поведінки;
  - толерантного ставлення до інших;
  - дотримуватися високого рівня культури спілкування;
- надавати згоду на:
  - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
  - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
  - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
  - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
  - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
  - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
  - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
  - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
  - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище,

расову належність, релігійні й політичні переконання;

- не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
- відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
- запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
- не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
- не підроблювати документи;
- не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
- не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
- не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
- не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
- не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
- не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
- не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

01.10.2024
(дата)

_____
(підпис)

Ніколь   Кремська
_____
(ім'я, прізвище)